

MEERLAAGSE VEILIGHEID: VOORBIJ DE SPRAAKVERWARRING LIGGEN KANSEN

Een nieuw begrip in het denken over de bescherming van de burger tegen het water is meerlaagse veiligheid (MLV). En zoals dat nu eenmaal gaat bij nieuwe begrippen zijn er al snel verschillende interpretaties: spraakverwarring dus. Wat houdt meerlaagse veiligheid precies in? Leontien Barends, beleidsadviseur Veiligheid bij Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, zit namens STOWA in een begeleidingscommissie die de materie verkent en verduidelijkt.

Meerlaagse veiligheid is een benadering waarbij drie 'lagen' bijdragen aan de waterveiligheid. De eerste laag is preventie, het voorkomen van een overstroming. De tweede laag is duurzame ruimtelijke planning. Het gaat erom via de inrichting van een gebied en het ontwerp van objecten schade en overlast te beperken of te voorkomen. De derde laag tenslotte is goed calamiteitenmanagement, zodat je bij een overstroming de juiste maatregelen neemt om schade en slachtoffers te minimaliseren.

TEGENSTELLING

Op een congres een jaar geleden stonden ze tegenover elkaar. De 'Delftse school' en de 'Amsterdamse school', de 'dijkenbouwers' tegenover de 'meerlaagse'. Een gecreëerde tegenstelling, lacht Leontien Barends. 'In feite waren alle mensen die voor de zaal stonden, vrij eensgezind. Maar voor de levendigheid van het debat was bewust een polariteit neergezet. Dat schept helderheid, maar onderzoekers en beleidsmakers van Amsterdam tot Delft zijn al langer bezig met het kijken naar veiligheid voorbij de dijken. Lange tijd zijn we zo intensief met de dijken bezig geweest, dat we deze min of meer als doel op zich zijn gaan beschouwen. De begrippen opgave en maatre-

gel moeten we nu weer ontvlechten. Dijken zijn een maatregel, een antwoord op de opgave om mensen veiligheid te bieden. Maar mensen veiligheid bieden - en overlast en economische schade bij hoogwater beperken - kan ook worden bereikt met een combinatie van maatregelen. Dat is de gedachte achter meerlaagse veiligheid.'

NOOIT NUL

'De kans op overstromingen is nooit nul, hoe graag we dat ook zouden willen zeggen', aldus Leontien Barends. 'Dus moet je er rekening mee houden dat het kan gebeuren dat ook stedelijke gebieden overstroomden. Dan kan je het maar beter zo ingericht hebben, dat het water zo min mogelijk schade aanricht, en dat je de gevolgen weet te beperken. Dijken blijven absoluut nodig. Het is dus niet óf-óf zoals mensen soms denken. In gebieden waar dat kan, kan je anders omgaan met het beheersbaar maken van de risico's. In de begeleidingscommissie proberen we met Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten tot een inzichtelijk afwegingskader te komen. We willen de kansrijkheid onder andere laten zien door integrale oplossingen te presenteren waarin meerlaagse veiligheid is verweven. Het gaat daarbij uiteraard ook om het zo effectief

mogelijk besteden van elke euro. Op sommige plaatsen zal toepassing van MLV beslist niet kostenefficiënt zijn. Op andere plekken kom je er misschien niet omheen, omdat het aanleggen van dijken daar te kostbaar is. In zes gebiedspilots worden meerlaagse-maatregelenpakketten uitgewerkt.

JUISTE MOMENT

Een 'ongemak' van het nieuwe concept is dat het veel overleg vraagt tussen partijen. Dat maakt het volgens Leontien ingewikkelder: 'Verschillende partijen betekent verschillende belangen aan tafel. Dus: geven en nemen. Je hebt het dan niet meer in eigen hand, en dat is waar we aan moeten wennen. De Zuidplaspolder is een voorbeeld van een proces dat in dit opzicht heel goed is verlopen. Daar zat het waterschap op het juiste moment met de gemeente, de projectontwikkelaar, Rijk en provincie om tafel. Gezamenlijk werd besproken hoe het gebied kon worden ingericht met het oog op een mogelijke overstrooming. Behalve het weren van kwetsbare, risicovolle objecten in de lage delen, kwamen de partijen op maatregelen voor opvang of doorstroom van het water en hoger gelegen evacuateroutes.'

Het succes van meerlaagse veiligheid wordt ook bepaald in concrete planprocessen, aldus Leontien: 'Je zult met elkaar moeten praten over wat we 'voldoende bescherming' vinden. Alle dijken op deltahoogte is daar één invulling van. Maar er zijn meer invullingen denkbaar. Je moet dus wel

investeren om elkaar te 'verstaan'. Planologen, technici en waterbeheerders hanteren verschillende begrippenkaders, spreken een andere taal. Ieder blijft in wezen zijn eigen verantwoordelijkheden houden, maar is voor het waarmaken daarvan afhankelijk van anderen. Samen verhoog je de kwaliteit van het plan door integrale oplossingen.'

KLAAR ZIJN

In bestaande verstedelijkte gebieden is het heel moeilijk alsnog tot een optimale inrichting van meerlaagse vei-

ligheid te komen. De echt doorwrochte integrale oplossingen liggen eigenlijk alleen binnen

bereik bij nieuwe projecten. Leontien Barends: 'Dat betekent dat het een ontwikkeling is die op de lange termijn uitwerking gaat krijgen. Als je elkaar bij nieuwe gebiedsprojecten op tijd vindt, wanneer alles nog vloeibaar is, en je samen kunt werken aan één plaatje voor het geheel, is er een hoog rendement mogelijk.' De derde laag ten slotte is ook een apart verhaal. 'De organisatie bij calamiteiten, evacuatieplannen en de voorlichting daarover in 'droge' tijden, maakt ook deel uit van het gehele pakket. Verder is het waterbewustzijn van bewoners van lage gebieden niet altijd even sterk ontwikkeld. Ook daar is werk aan de winkel.'

VERKENNINGEN

'We zijn als begeleidingscommissie nu nog bezig met verkenningen. We werken van abstract naar concreet. We bewegen van hypothetische oplossingen naar concrete invullingen. De uitwerking in praktijksituaties moet niet alleen uitwijzen wat technisch en procesmatig kan, maar ook hoe het gedachtegoed financieel uitpakt.'

In maart van dit jaar was er opnieuw een bijeenkomst over het onderwerp, waarbij STOWA de deelnemende waterschappen, andere overheden en adviesbureaus een compleet overzicht van de lopende initiatieven voorschotelde. 'Opnieuw kwam de spraakverwarring bovendrijven', aldus Barends. 'Maar doordat het onderwerp inmiddels concreter is geworden, zijn er wel stappen gezet naar consensus. De Babyloniërs kenden overigens al hoogwaardige manieren om de loop van het water te controleren. Deze kunst maakte de hangende tuinen van Babylonië mogelijk, een integrale oplossing die als een wereldwonder wordt beschouwd. Wat zij konden, moeten wij als Nederlandse waterbeheerders toch zeker ook voor elkaar kunnen krijgen.'

Een syntheserapport Gebiedspilots Meerlaagse Veiligheid (29-11-2011) is te downloaden via www.rijksoverheids.nl. Op stowa.nl | Nieuws vindt u een verslag en de videopresentaties van de bijeenkomst over meerlaagse veiligheid van 13 maart jl.

